

Dibusz Barbara

A szolfézsoktatás tárgyi vonatkozásai

A Kodály koncepció legalapvetőbb elemei

A 20. században a hazai illetve a világ szolfézsoktatásában hatalmas áttörés következett be. *Kodály Zoltánnak*, *Ádám Jenőnek*⁷, *Kerényi Györgynek*⁸ és további zenepedagógusoknak köszönhetően az elméleti és a gyakorlati oktatás pozitív irányban gyökeresen megváltozott.

A *Kodály* nevét viselő koncepciót *Dobszay László*⁹ öt pontban fogalmazta meg: (Kertész, 2015)

Relatív szolmizáció és tonális tapasztalás

1. A népdal és a zenei érték
2. Vokalizáció és zenei fantázia
3. Iskola és humanisztikus nevelés
4. Kultúra és személyiség

A Kodály koncepciót mások Kodály „módszernek” nevezik. Ez abból a szempontból nem igaz, hogy *Kodály* nem írt módszertani könyvet, noha nagyon is gyakorlatias tanácsokat adott. Több száz zenetanár figyelt fel a szolfézs, illetve az énektanítás kimagasló sikereire. Többek között külföldiek is, akik feldolgozzák, értelmezik *Kodály* munkásságát. A Kodály koncepció egyedülálló a világon, mely nagyban hozzájárul ahhoz, hogy egy magasabb szintre emeljük a zenei képzeteket. (Rainbow, 2008)

⁷ Ádám Jenő (1896-1982) zeneszerző, karnagy, népdalgyűjtő, zenepedagógus

⁸ Kerényi György (1902-1986) zeneszerző, népzene kutató, tanár, szerkesztő, karnagy

⁹ Dobszay László (1935-2011) zenetörténész, népzene kutató, karnagy, tanár

„Az, hogy az egész világon szenvedélyes vágy van arra, hogy a zene tanítása minél szélesebb körökre terjedjen ki, világosan mutatja: a jó zenét akarják terjeszteni ... ”¹⁰

A külföldi zenetanárok is felfigyeltek ezekre a módszerekre, didaktikai eljárásokra. Ennek kapcsán létrejöttek tanfolyamok, melyeket magyar zenepedagógusok tartottak külföldi pedagógustársaiknak. Innen jön az angolból a Kodály Method- Kodály módszer kifejezés.

Kodály több pedagógiai célú füzetet írt, melyben például a szolmizáció tanulásának többféle lehetőségét veti fel:

-hallás után tanult dallam utólagos szolmizációja

-ritmusképlet alá beírt szolmizáció

-betűkottáról való szolmizálás

A ritmuskészség fejlesztését kétszólamban, a kétszólamú éneklés kézjelekről vagy betűkottáról szolmizálással való gyakorlását mutatja be. Természetesen összefoglalja a módszertani lépéseket is. Például a 333 olvasógyakorlat teljes didaktikai menetet ad a tanításhoz és a tanuláshoz egyaránt, a ritmus, a kottakép és a szolmizálás gyakorlásához. Kodályzenei nevelésének céljait 3 csoportra osztja:

1. „, vékony, zeneileg művelt réteg, de zeneileg a magyarságtól teljesen idegenül”

2. „, a magyarság tömegei, minden zenei műveltség nélkül, egyedüli táplálékuk a cigányzene”

3. él még itt egy régi, eredeti, értékes, csak fejlődésében megrekedt zenekultúra”¹¹

A célok mellett a feladatok is fontos tényezőt játszottak. Ahhoz, hogy ezek az elvek, célok, illetve feladatok megvalósuljanak, meg kellett hozzá teremteni a szükséges eszközöket és feltételeket, mint például: időbeli, köznevelési, szakképzési, zenei művelődési, személyi (pedagógusi) feltételeket.

A zenei nevelésre vonatkozó tételek közt találhatjuk még, hogy az iskolának biztosítania kell, hogy a zenei élmény és a zenei műveltség megvalósuljon. A zenei műveltségnek a népzenevel, a zenei anyanyelvvel kell kezdődnie, majd onnan kiterjeszhető a magasrendű műzenéhez. A gyakorlati zenei tevékenység alapozza meg a zeneértést, főképpen a karéneklés által. Ahhoz, hogy ezek megvalósuljanak, szükség van egy jól képzett, elhivatott pedagógusra. A relatív

¹⁰ISME budapesti konferencia, Vt. III. 125.

¹¹ Kodály Zoltán: Visszatekintés II. 462.

szolmizációval elérhetjük a zenei írás-olvasás készségét. Ezenél az eszközöknél az idő is fontos szerepet játszik, hogy hatékony legyen a tanulás. Ezt jelképezi a gyakorlás, akár a mindennapos énekóra által. (Kertész, 2015)

A zenei nevelés transzfer hatásai

Több kutatás is igazolja, hogy a transzfer hatást a zene sokrétűségével előidézhetjük. Megkönnyíti a matematikát a ritmusok segítségével, a kottaolvasást a dallammal. A kottaírás által precízebbek leszünk, szépérzékre törekszünk. Az éneklés által jobb lesz a légzésünk, jobban artikulálunk, bátrabb lesz a kiállításunk. A nyelvi területeken könnyebben tanulunk meg idegen szavakat, főleg ha sokat éneklünk idegennyelven, jobbá válik a kiejtésünk is. Fontos a testi nevelés is, hogy a szellemi neveléssel egyensúlyba hozzuk. A színpadon jelentős szerepet tölt be a kondíciónk, a kiállási képességünk, hiszen általában egy helyben állva legalább egy órát állunk a színpadon vagy hangszert vagy mappát tartva. Az állóképesség javítására kiemelten alkalmazhatjuk a néptáncot, hiszen nemcsak kulturális örökségünket őrizzük általa, hanem fejlesztjük a hallást, a ritmust, jó kondícióban tart és a közösség erejéből adódóan lelki hatás ér bennünket. (Kertész, 2015)

A szolfézsoktatás kérdései

A hazai szolfézsoktatás hatalmas változáson ment keresztül, főleg módszertani, didaktikai szempontból. Rengeteg tanulmány, készségfejlesztő könyvek, új módszerek (alternatívák). Azt kellett megtapasztalnom, hogy az 1960-as években írt tanulmányok és a mai tanulmányok között pár problémás felvetés még a mai napig megoldatlan maradt. Az első ilyen probléma a megosztó gondolkodásmód a szolmizáció terén. Szükséges-e a szolmizáció? A szolfézstanítást a relatív szolmizációval alapozták meg, ez az általánosan bevett szokás. Amikor bevezették ezt a koncepciót, mint minden új módszernek, ennek is voltak, illetve vannak a mai napig ádáz ellenszegülők. Ezeket az ellenérveket nem laikusok, hanem zenészek és zenetanárok állítják fel. Igaz, ezeket az ellenérveket nem az alapfokon teszik közzé, hanem nagyobb súllyal felső fokon. Alapfokon a szolmizálás egyfajta csodaszer, hiszen az intonáció, a hangok relativitása, érzékelése, a lapról olvasás, a népdalok könnyebb elénekelhetősége miatt előszeretettel alkalmazzuk, sokszor az ABC-s hangok visszaszorításával.

A második probléma együtt, újfajta tanárképzés, új iskolák jöttek létre. A sok pozitívumnak negatív vonatkozásai is felmerülnek a szolfézstanár és a zenetanár közti kapcsolat. Sok zenetanár úgy gondolja, hogy a ritmusképletek, a hangok, hangközök, skálák, zenetörténeti

anyagok megtanítása csak a szolfézstanár dolga, a zenetanárnak csak a zenét kell tanítania, nem zenei támogatást vár. Pedig ugyanolyan fontos, hogy a csoportos zenélést megismerhessék a szolfézsórán, amit egy egyéni zeneóra alatt nem tudnak megtapasztalni. Az elméleti és gyakorlati élmények összehangolása rengeteg időt és energiát igényel mind tanári, mind tanulóoldalról. Figyelembe kell venni, hogy a csoportos munka nehezebb és lassabb, mint az egyéni. Harmadik probléma, hogy a középfok nem minden esetben folytatása az alapfoknak. Sokszor szembesülünk azzal a problémával, hogyha valaki zenei pályára készül, külön kell vele foglalkozni. Olyan magasak lettek az elvárások szolfézs-zeneelmélet terén a középfokú zeneiskolákban, melyek előkészítését a csoportos órákon nagyon nehéz megtenni. Sokszor nem a tudással van a baj, hanem inkább a diákok képességeivel. Ezek felszínre hozása rengeteg időt, energiát és gyakorlást vesz igénybe. Előfordul az is, hogy valakinek kitűnő zenei érzéssel, kitűnő hangszertudással sem megy a szolfézs. Ez fejleszthető szerencsére.

Negyedik probléma, hogy sok szülő és növendék nem látja értelmét a szolfézstanulásnak. Ma már nem azért tanul valaki zenélni, mert úrilányokhoz úgy illik, hanem saját készletéből. A szolfézs fontossága kimerül abban, hogy nélküle nem szinte lehetetlen zenei pályára menni. Sok gyerek azért nem szereti a szolfézsot, mert nem látja értelmét. Viszont mi nagyon is jól tudjuk, hogy mennyire fontos a szolfézsoktatás. Erre nagyon sokan később jönnek rá. Természetesen vannak olyan tanárok, akikhez a gyerekek imádnak órára járni, de ez minden szakkal így van. Ez főként a tanár magával ragadó személyiségéről is szól.

Mindezek után térjünk rá a szolfézstanítás fő szempontjaira. Három fő szempontot emelnék ki:

- a tanítás módszere, illetve a képességfejlesztés
- a beidegződés egy logikai módszer során történjen,
- a tanítás anyaga, hogy mindig elsőrendű zene legyen, amit tanítunk

Ezek a felvetések, kérdések alapozzák meg a hazai szolfézsoktatás kérdéskörét. Sok esetben nyitott kérdések maradnak, melyekre néhol választ kapunk, néhol nem. Ezek nagyon összetett dolgokból tevődnek össze. (Czövek, 1960)

Hivatkozások:

- Kertész Attila (2015). *A magyarországi zeneoktatás, hangszeres képzés és énekoktatás vázlatos története*. In B. Vas, *Zenepedagógiai tankönyv*. Pécs.

- Kertész Attila (2015). *Alternatív zenepedagógiai törekvések Magyarországon az 1980-as évektől napjainkig*. In B. Vas, *Zenepedagógiai tankönyv*. Pécs.
- Czövek Erna (1960). Ankét a szolfézsoktatás kérdéseiről. *Parlando*. Budapest.
URL:https://www.parlando.hu/2018/2018-5/Benedek_Monika.htm (Utolsó letöltés: 2020.01.10.)